

Бо кожен, хто просить – одержує; хто шукає – знаходить; а хто стукає – відчинять йому.
Св. Матвія 7, 8

ТАСМНИЦІ КУРАСЬКИХ ГІР

Село Кураш (в давнину Кураж, Куразь) знаходиться на лівому березі річки Горинь, південніше літописного граду Дубовиця, за 4 км північніше колишнього містечка Бережниця. Від Кураша до Бережницького водозь старого русла Горині з півночі на південь простягнулись Кураські гори, якась частина краснавиць називає їх ще й Бережницькі, однак їх давня і природно-історична назва Кураські. Біля їх північної точки розташоване сучасне село Кураш, початки якого слід шукати саме на цих горах. Їх довжина – від 400 до 800 м, висота – 30-40 м над Горинню, яка їх омиває і простеляє попід горами широкі луки з барвогряями квітів. Все це разом і створює неповторні мальовничо-чарівні краєвиди.

Впродовж віків приваблювали гори своєю красою не лише наших далеких пращурів, які селилися тут ще в добу доісторичну, про що засвідчують знайдені кам'яні знаряддя праці, а й знатних людей цього краю – місцевих князів, які вибудували на горах фортецю, оточену трьома рядами земляних валів, ровом, заповненим водою, та дубовими частоклами на валах.

Следи цього важливого оборонного городища добре простежувались ще в середині XIX ст., а наприкінці того ж століття було зрубано влетенський дуб, який мав 900 верствів природу, звідси визначаємо: городище набагато старіше за 900 років.

Польські дослідники з XIX ст. вважали, що Кураш був столицею дулібських племен, проте стверджувати чи заперечувати цю гіпотезу неможливо через відсутність історичних джерел та ґрунтовних археологічних досліджень. Польський геолог Г. Осервський, який в середині XIX ст. шукав на Кураських горах бурштину, інші мінерали, натрапив там на ряд керамічних виробів, ніж у вигляді серпа без нарізів та інше. Але як геолог, а не археолог, він не заглиблювався в широкі археологічні дослідження, а лише описав випадкові знахідки під час розкопок.

Однак городище в добу Київської Русі-України вже було безлюдне, а будівлі і частоклади на його земляних валах знищили час і інвазії невідомих нападників. В X-XII ст. Кураські гори і саме городище покриті дубовим лісом, є відлюдним місцем, яке приваблювало до себе ченців-коліотів, анахоретів, тобто відлюдників. Свідченням того є два переконливі докази: до кінця XVIII ст. Кураські гори мали прикметник "Святі", а

* Духовність

КУРАШ: НЕВІДОМА СТОРІНКА ІСТОРІЇ

знаходили тут вимиті дощами речі християнського культу. Серед цих знахідок: хрести-енколпіони, образки на камені, черепиці, такі ж натільні хрестики і інше.

Отже перед тим, як в XV ст. Кураш став відпочинковою оселею князів Гольшанських-Дубровицьких, Святи Кураські гори ще до татаро-монгольської повені 1240 року вже були місцем спасіння ченців-коліотів, анахоретів, які оселились тут і вершили свої чернечі подвиги.

Ченці-коліоти з'явилися на історичній Волині задовго до офіційного хрещення Св. Володимиром киян в 988 році, а з появою християнства на наших землях від учнів Св. Братів Кирила і Мефодія – учителів слов'янських.

Як засвідчують літописні джерела, перші монастирі в Україні, а на історичній Волині зокрема, як і в цілому християнському світі, були за формою печерські, а за змістом коліотські, анахоретські і в ті часи найбільш прославлені. Печерськими називались тому, що ченці-анакорети жили, рятувались у печерах, власноноч викопаних у відлюдних місцях біля рік, озер, в горах. Саме такі викопані печери, а не природні вважались серед чернецтва найбільш благословенними Господом, бо, як зазначав літописець... "поставлені слюзами, і постом, і молитвою, і неспанням".

На жаль, початки монашества не записані на сторінки нашої історії, як писав митрополит Іларіон (професор Іван Огієнко), а воно в Україну, на історичну Волинь прийшло з Візантії, і як і там започаткувалось в нас, як коліотське, анахоретське – тобто відлюдне, подвижницьке.

Де ж поселялися і які подвиги чернечі вершили коліоти-анакорети? Як правило, обирали вони відлюдні місця, але такі, де сама природа, як ніде, нагадувала творіння Господа, і де ченці могли в довгих і ширих молитвах спілкуватися з Творцем. Правдивість цих думок про існування коліотських обителей в X ст. стверджував Київський митрополит Іларіон у своєму "Слові про Закон і Благодать" твердженням, що вже за князя Володимира Великого "... монастирі на горах стояли...". Малися на увазі саме печерські коліотські обителі на горах княжої України-Русі.

Саме такий Печерський монастир-скит в XII ст. з'явився і на святих Кураських горах. Викопані печери-келії, черкви-каплички постали і в Кураші над

Случ, була головною артерією життя і міграції в цьому регіоні Волинського Полісся.

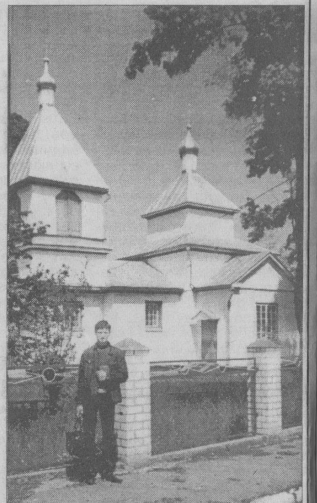
Ці печери-келії, монастирські каплички, печерна ротонда, дерев'яна трибуна на поверхні гір стали місцем спасіння молитов ченців.

Саме через щирі молитви, довгі пости, важку фізичну працю тут, як і в усіх печерських монастирях нашої землі, всього християнського світу, шукали анахорети ключі до царства Божого на небі, залишивши земну метушню з її важкими гріхами і аморальним падінням, тому і йшли в печери, щоб шляхом відчуження від спокусу світу рятуватися і заслужити своїми чернечими подвигами з ширих молитов, постів, неспання, важкої фізичної праці вічне життя біля престолу Господнього на небі.

Вибір місць під печерські монастирі, в тому числі і в Кураші, не був випадковим, а завжди вказувався Божим Провидінням – як місце благодатне, спасенне, святе.

Тому вибір місця для пригоринських печерських монастирів в Кураші, Дорогобужі, Розважі можна вважати освяченим самим Господом через молитви ченців-коліотів, які зреклися земної слави, багатства і стали на шлях спасіння у відлюдних місцях. Через молитви, чернечі подвиги й Кураські гори набули прикметника "святі", і щодо них доцільні слова Господні про святість місця як такого: "Здійми взуття своє з ніг своїх, - промовляв Господь до Мойсея, коли той стояв перед Богом біля Неопалимої купини, - бо те місце, на якому стоїш ти, земля ця – свята" (Вихід 3,5) Святи Кураські гори були впродовж кількох віків місцем, де ченці-коліоти вершили свої чернечі подвиги в ім'я Бога, України, свого народу, бо не були вони пришельцями із чужих земель, а вірними синями Волинської землі, які шляхом відчуження шукали шлях до царства Божого на небі, вимоловали в Господа долю для свого народу, своїми чернечими подвигами утверджували святість місця. А во, ця святість, є вічною, і ніякі пекельні, атеїстичні сили не здатні її зтерти ані з пам'яті народу, ані в історичній науці.

В часі печерських монастирів, зокрема XIX-XV ст. були замінені спільножиттими, наземними, і саме призначення їх змінилось з відлюдного, змістом якого було спасіння власної душі, на релігійно-освітнє, коли головним покликанням монастирів через слово Боже стало ви-

ховання і освіта свого народу, і несли їх ченці, священники як найбільш освічена верства його. Ім у цьому сприяли знатні люди: князі, бояри, які своїми статками, бо бідність народу не дозволяла того зробити, возводили монастирі і храми. До таких належали і князі Гольшанські-Дубровицькі, які, пам'ятаючи з переказів, а можливо, і з писемних джерел, що не збереглися до нашого часу, про святість Кураських гір, вибудували храм в своїй відпочинковій оселі Кураш та не випадково освятили престол збудованої в святині в ім'я Преображення Господнього, щоб підкреслити тим преображенню святість місця, що ніколи не зникає, а лише переображається формою, змістом залишаючись незмінним.

Кураські гори залишалися місцем святим впродовж віків, лише прихід білого московського окупанта наприкінці XVIII ст. на зміну польському, з його закріпаченням фізичним і духовним, частково перекреслили цю святість, але повністю знищили, перекреслили її не вдалося і червоним московським атеїстам. Святи гори ще ховають в собі багато тасмниць, чекають на серйозні археологічні дослідження, щоб голосом віків промовити секретами, що сховані під землею, які ці гори так старанно охороняють впродовж століть.

(Далі буде).

Володимир РОЖКО,
історик-архівіст м. Луцьк.